

# Observatori de l'educació local

Anuari 2025

Col·lecció **Eines**  
Sèrie Educació **18**

# Panel de polítiques educatives locals: una mirada analítica a l'acció municipal en l'àmbit de l'educació

MARTA CRESPO

*Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona*

## Introducció

L'educació és avui un àmbit central de les polítiques públiques locals. Els governs municipals, des de la proximitat, despleguen un conjunt ampli d'actuacions que incideixen de ple en la configuració de les condicions d'equitat en l'accés a oportunitats educatives al llarg de la vida. L'edició 2024 del Panel de polítiques educatives locals (PPEL) de la Diputació de Barcelona i la Fundació Carles Pi i Sunyer aporta novament una radiografia detallada d'aquesta acció, cosa que permet analitzar prioritats, tendències, avenços i reptes.

L'article que segueix emmarca el context en què actuen els municipis, caracteritzat per la desigualtat i les limitacions en l'accés a l'educació en igualtat d'oportunitats que se'n deriven. Seguidament, es descriuen els reptes concrets que s'identifiquen al territori i com s'hi dona resposta des de la proximitat local. En el darrer apartat es posa el focus en els recursos de què disposen els governs locals i, finalment, s'apunten alguns dels reptes de present i futur del municipalisme educatiu a la demarcació de Barcelona.

## L'educació en una societat desigual

### El pes de l'origen social en les oportunitats educatives

Malgrat les lleugeres millores dels últims anys, la pobresa a Catalunya és una realitat persistent. Segons les darreres dades de l'Idescat, una de cada quatre persones es troba en risc de pobresa o exclusió social. Hi estan més exposades les dones —especialment les mares en llars monoparentals—, les persones migrants i, de manera destacada, els infants. La pobresa infantil a Catalunya afecta, a dia d'avui, un de cada tres menors, proporció que se situa deu punts per sobre de la mitjana europea.

Les desigualtats socials s'accentuen pel cost de vida creixent i el fort impacte de les despeses derivades de l'habitatge en la capacitat adquisitiva de les famílies, factors que es consoliden com a generadors clars de pobresa (ECAS, 2025).

Tots aquests elements tenen un impacte demostrat en les condicions d'educabilitat i d'escolarització d'infants i joves, en les seves possibilitats d'accés a l'educació en condicions d'igualtat i en les seves trajectòries educatives. Al mateix temps, condicionen l'accés del conjunt de la població a l'educació al llarg de la vida, un dret reconegut internacionalment.

Pel que fa als infants i joves, diversos estudis mostren la relació entre pobresa, desigualtat social i èxit escolar. Els alumnes d'entorns socioeconòmicament desafavorits tenen fins a quatre vegades més de probabilitats de repetir curs que els seus companys de famílies amb un estatus socioeconòmic més alt (Center for Economic Policy, Save the Children, 2023).

La segregació escolar, tot i que ha millorat, segueix sent una de les principals problemàtiques del sistema educatiu català. Les condicions d'escolarització que es deriven de la persistència de la concentració d'alumnat amb necessitats educatives en determinats centres impacten considerablement en la seva trajectòria educativa. Així, s'ha observat, per exemple, que l'alumnat de centres d'alta complexitat té el doble de probabilitats d'abandonar de manera prematura els estudis que l'escolaritzat en altres centres (García i Sánchez-Gelabert, 2021).

Per la seva banda, el Síndic de Greuges (2024) també ha posat de manifest, en diversos informes, la relació directa entre vulnerabilitat econòmica i oportunitats educatives. La manca de recursos econòmics es tradueix, per exemple, en dificultats per accedir a l'escola bressol, per participar en activitats extraescolars o en casals d'estiu, o per disposar de material escolar o de condicions adequades per a l'estudi a casa.

## **Equitat i educació, una responsabilitat compartida**

Les polítiques públiques són l'expressió del compromís col·lectiu per garantir la cohesió social i la igualtat d'oportunitats. Compensen desigualtats i acullen la diversitat, i creen les condicions d'equitat indispensables per fer possible que tothom, independentment del seu origen o situació econòmica, pugui desenvolupar el seu potencial i participar en igualtat de condicions en la vida col·lectiva.

En aquest sentit, l'educació esdevé un àmbit privilegiat d'acció, i la intervenció local adquireix una importància singular, com a administració més propera a la ciutadania. Els governs locals tenen la capacitat d'identificar desigualtats i situacions de vulnerabilitat amb precisió gràcies al coneixement directe del territori i a la relació quotidiana amb la comunitat educativa. La proximitat esdevé una brúixola útil que permet orientar les polítiques i adaptar les respostes a les necessitats reals de cada context. D'aquesta manera, l'acció local esdevé una peça clau per avançar cap a un sistema educatiu més equitatiu i arrelat al territori.

Per fer-ho, disposar de dades rigoroses és clau. El Panel de polítiques educatives locals (Diputació de Barcelona i Fundació Carles Pi i Sunyer, 2025) s'ha consolidat com una eina destacada en aquest sentit que recull de manera sistemàtica informació rellevant i d'utilitat per a l'anàlisi, l'avaluació i la millora de les polítiques locals d'educació. En l'edició de 2024, a més, s'hi incorporen dades dels municipis d'entre 5.000 i 10.000 habitants, que fins ara quedaven fora de l'anàlisi. En total, proporci-

ona informació de pràcticament el 90 % de municipis de més de 5.000 habitants de la demarcació (117, sense comptar la ciutat de Barcelona).

Tracta una gran diversitat de qüestions, perquè parteix d'una perspectiva àmplia de l'educació i de posar en valor la implicació dels ajuntaments en aquest àmbit. Així doncs, s'hi preveuen des de la definició, la planificació, la gestió o la governança de les polítiques fins a l'acció municipal concreta en àmbits com la segregació educativa, l'educació a temps complet, l'abandonament escolar prematur, els equipaments educatius municipals, etc. A més, l'horitzó temporal de mandat fa que es reculli informació tant del que s'està duent a terme a dia d'avui com de la previsió fins al final de la legislatura.

En aquest sentit, el PPEL esdevé un instrument útil d'aprenentatge mutu per als ajuntaments i de millora de les polítiques públiques. A més, facilita conèixer en profunditat la realitat del territori i poder, així, dissenyar estratègies de suport supra-municipal més precises i adaptades a la diversitat de contextos existents al conjunt de la demarcació.

## **Els municipis, a primera línia: reptes educatius i respostes municipals**

### **L'equitat en l'accés a l'educació al llarg de la vida, al centre de les polítiques municipals**

L'educació, com a dret, s'estén al llarg, ample i profund de la vida. Els governs locals hi donen resposta extensament desplegant polítiques per a l'accés a una oferta diversa i de qualitat al territori. El compromís dels ajuntaments amb l'educació infantil de primer cicle es tradueix en una forta implantació territorial de les escoles bressol municipals, també en l'àmbit rural de la demarcació (Diputació de Barcelona, 2025a). La centralitat de les polítiques d'atenció a la primera infància es manté per a aquest mandat: segons les dades del PPEL, el 30 % dels municipis les situen com a primera prioritat de les polítiques públiques locals d'educació.

Això no obstant, persisteixen les desigualtats en l'accés a aquesta etapa educativa: gairebé la meitat dels municipis (48,6 %) considera que hi estan infrarepresentats els infants de famílies d'origen migrant, de rendes baixes i amb necessitats educatives especials. En aquest sentit, la implantació de la gratuïtat d'I2 sembla haver tingut un impacte inclusiu: un de cada tres municipis (34,2 %) considera que ha contribuït a diversificar el perfil de l'alumnat atès.

En l'etapa d'escolarització obligatòria, com s'ha apuntat anteriorment, les desigualtats socials es tradueixen en condicions d'escolarització també desiguals, sovint derivades de situacions de segregació escolar. La signatura del Pacte contra la segregació escolar, impulsat pel Síndic de Greuges (2019), ha suposat un punt d'inflexió en la millora d'aquesta problemàtica (Síndic de Greuges, 2025). L'alineació dels municipis de la demarcació amb els compromisos establerts al pacte és incontestable, i el PPEL permet quantificar-ho: pràcticament tots els municipis de més de 10.000 habitants han establert els instruments previstos al Decret 21/2010, com les taules de planificació educativa (89,6 %). D'altra banda, un gruix considerable afirma estar immers en processos d'anàlisi per a la millora de l'adscripció entre

centres educatius (39,8 %) o la modificació de la zonificació escolar per millorar l'equitat educativa (21,7 %).

Paral·lelament, el desplegament d'actuacions compensadores per a l'exercici ple del dret a l'educació en igualtat d'oportunitats destaca com un àmbit d'actuació prioritari dels municipis. En aquest sentit, el panel mostra l'esforç municipal de suport a l'alumnat en situació de vulnerabilitat i les seves famílies. Entre aquestes accions, destaquen les beques de suport a l'escolaritat (88,9 %) i el desplegament d'actuacions de suport educatiu (48,7 %), com l'acompanyament i la formació de famílies (84,6 %) i els programes de reforç escolar (72,6 %).

D'altra banda, els ajuntaments amplien el radi d'abast més enllà dels alumnes, i presten suport als centres educatius en el desenvolupament de la seva tasca. Pràcticament tots posen a disposició dels centres recursos que tenen com a objectiu facilitar la relació d'aquests amb el seu entorn (94 %), i una mica més d'un terç aporten recursos de suport addicional per a l'atenció de l'alumnat amb NESE (37,6 %).

En el pas a l'educació postobligatòria, l'abandonament escolar prematur és un repte persistent al qual els municipis segueixen donant resposta, cosa que posa en relleu el valor de la corresponsabilitat. El 60,3 % dels municipis tenen, per exemple, mecanismes de detecció del risc d'abandonament escolar prematur que s'implementen majoritàriament a través d'espais de coordinació entre serveis municipals i amb els instituts d'educació secundària. D'altra banda, més d'un terç dels municipis (36,5 %) duu a terme accions d'orientació i acompanyament en el marc d'un sistema local que coordina les actuacions de diferents agents per respondre millor a aquest repte.

Les escoles i les aules municipals de formació de persones adultes es posicionen com un actiu indispensable en aquest sentit: a tres quartes parts dels municipis són proveïdores de recursos de noves oportunitats, i donen servei a un públic que, en la meitat dels casos (48 %), estaria canviant cap a perfils més joves.

## **L'educació, més enllà de les parets de l'escola**

Actualment, és de sobres sabut que infants i joves aprenen en tots els espais de la vida quotidiana. Entre aquests, s'ha demostrat l'impacte positiu que la participació en activitats fora escola (extraescolars, temps de lleure i activitats d'estiu) té en el seu desenvolupament, tant cognitiu com social, un efecte que és especialment destacat en infants i joves d'entorns més desafavorits. A més, precisament, és un àmbit en què les desigualtats es fan paleses de manera molt manifesta, cosa que contribueix a la segregació educativa (Aliança Educació 360, 2022).

Això ha propiciat que l'educació a temps complet hagi guanyat pes en les polítiques locals d'educació. Aquestes tenen com a objectiu facilitar l'accés a oportunitats educatives de qualitat amb una visió d'equitat, connectant temps i espais educatius. En aquest àmbit, les dades del PPEL mostren la implicació dels ajuntaments, sobretot en les activitats d'estiu. Així, mentre que un terç afirmen que no incideixen en les extraescolars, aquest percentatge es redueix fins a només un 6 % en el cas de les activitats d'estiu.

De manera destacada, pel que fa a l'àmbit del foraescola, els ajuntaments compten amb un llarg recorregut en l'oferta d'ensenyaments artístics, a través de les escoles municipals de música. Aquests serveis municipals han evolucionat amb el temps, i s'han obert cada cop més al seu entorn, sobretot a través dels projectes artístics amb

la comunitat (Diputació de Barcelona, 2023 i 2025). Aquestes propostes són clau en la concreció al territori dels drets culturals de la ciutadania, i posen en relleu el paper essencial de les escoles municipals de música i centres de les arts com a agents transformadors. Malgrat aquests avenços, però, les dades recollides a través del PPEL evidencien que queda camí per recórrer, ja que encara hi ha col·lectius que hi són poc presents. Entre aquests, destaquen les persones d'origen immigrant (41,7 %) i les de renda baixa (34,7 %).

Més enllà de garantir una oferta de qualitat d'activitats fora escola, els municipis també impulsen mesures enfocades a facilitar-hi un accés equitatiu. En aquest sentit, tant pel que fa a les activitats extraescolars com les activitats d'estiu, destaquen els ajuts econòmics (el 81,2 % i el 92,3 % dels municipis, respectivament) i l'impuls d'accions enfocades a garantir l'accés a la informació sobre aquestes activitats (el 72,6 % i el 85,5 % dels municipis, respectivament).

D'altra banda, els ajuntaments també poden incidir en l'educació a temps complet a partir de la gestió de l'ús social dels equipaments educatius fora de l'horari escolar. L'ús d'aquests espais per part d'entitats culturals, artístiques, lúdiques, esportives o altres de caràcter social facilita el desenvolupament d'activitats diverses, promou la cohesió social i enforteix el teixit social de l'entorn del centre. El PPEL mostra com pràcticament tots els ajuntaments (98,3 %) gestionen l'ús social d'aquests espais i com la meitat (49,6 %) el promouen activament.

## **El valor de l'ecosistema educatiu local per afrontar la complexitat de les desigualtats**

Les dades recollides al PPEL mostren la fortalesa d'un sistema de corresponsabilitat institucional que vertebrava el conjunt de l'acció educativa a la demarcació de Barcelona. L'educació s'hi entén com una política compartida que es construeix en xarxa i des de la col·laboració entre nivells de govern i agents del territori.

En aquest sentit, la pràctica totalitat dels ajuntaments ha rebut suport d'altres institucions públiques: tots els municipis han comptat amb l'acompanyament de la Diputació de Barcelona, tant en termes de finançament com d'assessorament i formació, i prop del 97 % també han rebut suport de la Generalitat de Catalunya. A més, prop de la meitat dels municipis (40 %) han rebut ajuts d'institucions europees, un indicador de l'obertura creixent de l'àmbit local a programes i marcs de cooperació internacional.

Aquesta xarxa de col·laboracions es concreta en convenis i programes compartits. Pràcticament tots els ajuntaments (95,7 %) tenen algun conveni amb el Departament d'Educació, principalment per al desenvolupament de programes educatius o projectes singulars (61,2 %) i per al desplegament dels plans educatius d'entorn (45,7 %). Aquests instruments permeten reforçar la continuïtat educativa, la inclusió i la cohesió social, alhora que promouen l'adaptació de les polítiques públiques a les realitats concretes de cada municipi.

El treball en xarxa no es limita, però, a l'àmbit institucional. Els ajuntaments destaquen, de manera molt clara, la qualitat de la relació que mantenen amb els centres educatius públics (97,4 %) i amb les associacions de famílies d'alumnes (91,5 %).

Els consells escolars municipals, presents a gairebé tots els municipis (90,6 %), van camí d'erigir-se com l'espai de deliberació, planificació i construcció col·lectiva

de la política educativa local. En molts casos, els consells s'han renovat o ampliat per integrar-hi més agents dels previstos inicialment per la normativa, cosa que reflecteix la voluntat d'avançar cap a una concepció més àmplia i sistèmica de la governança educativa (Diputació de Barcelona, 2025b). El PPEL confirma aquesta tendència: una mica més de la meitat dels municipis (52,2 %) afirma tenir la intenció de treballar perquè el consell escolar evolucioni cap a consell d'educació municipal.

## **Governar l'educació des de la proximitat: eines i reptes**

Tot aquest conjunt d'informació permet constatar l'avenç dels governs locals com a actors imprescindibles per garantir l'equitat educativa i la cohesió social des del territori.

L'educació és, per als ajuntaments, una competència compartida que assumeixen, clarament, com una responsabilitat directa. La proximitat converteix els municipis en espais privilegiats per detectar desigualtats, activar respostes i construir consensos, però també els exposa a tensions estructurals. Segons dades del PPEL, tres quartes parts dels municipis assenyalen les limitacions del marc legislatiu i competencial com una de les principals barreres a l'hora d'avançar.

Això no obstant, les polítiques educatives es consoliden en l'estructura municipal. La majoria dels municipis de la demarcació compten amb una estructura organitzativa específica en educació: un 81 % disposa d'un departament tècnic, i un 62 % de les regidories són exclusivament d'educació. Els municipis disposen, a més, de personal tècnic, que, tot i que limitat (un 47,4 % dels municipis compten amb una sola persona), en la pràctica totalitat de municipis (90,6 %) es considera que té una formació adequada. Aquesta professionalització de l'educació local esdevé indispensable per garantir la continuïtat i la qualitat de la intervenció pública.

D'altra banda, el treball transversal també va guanyant terreny, sobretot en les àrees de joventut i serveis socials. Aquesta articulació interinstitucional facilita el desplegament de polítiques integrals amb més impacte en l'equitat en l'educació.

Les dades també mostren que, tot i que la cultura de la planificació s'ha anat estenent en l'àmbit local, encara hi ha camí per recórrer. Poc més d'un terç dels municipis (38,5 %) disposa d'un pla local d'educació, i menys de la meitat (47,7 %) ha dut a terme alguna avaluació de les seves polítiques. Aquesta dada evidencia que, malgrat els avenços, la tasca educativa municipal sovint continua ancorada en una lògica d'acció immediata, condicionada per la urgència o la disponibilitat de recursos.

Consolidar una cultura de planificació estratègica i avaluació sistemàtica és clau per garantir la coherència, la transparència i la millora de les polítiques públiques. En aquest terreny, la Diputació de Barcelona té un paper fonamental: acompanyar els municipis en la definició de marcs i metodologies que afavoreixin l'enfocament estratègic i l'avaluació com a pràctica habitual de la política educativa local.

Governar l'educació des de la proximitat implica, en definitiva, governar la complexitat: equilibrar la mirada de llarg termini amb la resposta immediata, combinar la gestió quotidiana amb la visió estratègica, i situar les persones —infants, joves, famílies i comunitats educatives— al centre de l'acció pública.

En un moment en què les desigualtats socials impacten de ple en les oportunitats educatives, el municipi es confirma com l'espai de proximitat on crear polítiques

d'educació transformadores que contribueixin a construir comunitat, igualtat i futur des del territori.

## Bibliografia

- Center for Economic Policy, Save the Children (2023). «Everything you need to know about PISA 2022 on equity». Barcelona: ESADE (disponible a: <https://www.esade.edu/ecpol/en/publications/everything-you-need-to-know-about-pisa-2022-on-equity/>).
- Entitats Catalanes d'Acció Social (2025). «Radiografia INSOCAT. Enquesta de condicions de vida 2025». Barcelona: ECAS (disponible a: [https://acciosocial.org/wp-content/uploads/2025/03/Radiografia-INSOCAT-ECV-2025\\_per-pagines.pdf](https://acciosocial.org/wp-content/uploads/2025/03/Radiografia-INSOCAT-ECV-2025_per-pagines.pdf)).
- García, M., i Sánchez-Gelabert, A. (2021). «L'abandonament educatiu prematur reflecteix les desigualtats socials». Observatori Social, Fundació "la Caixa" (disponible a: <https://elobservatoriosocial.fundacionlacaixa.org/ca/-/l-abandonament-educatiu-prematur-reflecteix-les-desigualtats-socials-1>).
- Síndic de Greuges de Catalunya (2019). *Pacte contra la segregació escolar a Catalunya. Un compromís per a l'èxit educatiu*. Barcelona: Síndic de Greuges de Catalunya (disponible a: [https://www.sindic.cat/site/unitfiles/6058/pacte%20segregacio%20escolar%202018\\_definitiu.pdf](https://www.sindic.cat/site/unitfiles/6058/pacte%20segregacio%20escolar%202018_definitiu.pdf)).
- Síndic de Greuges de Catalunya (2024). *Informe al Parlament 2023*. Barcelona: Síndic de Greuges de Catalunya (disponible a: [https://www.sindic.cat/site/unitFiles/10002/Informe%20al%20Parlament%202023\\_def.pdf](https://www.sindic.cat/site/unitFiles/10002/Informe%20al%20Parlament%202023_def.pdf)).
- Síndic de Greuges de Catalunya (2025). *Vint prioritats d'actuació per combatre la segregació escolar a Catalunya*. Barcelona: Síndic de Greuges de Catalunya (disponible a: [https://www.sindic.cat/site/unitFiles/10786/Informe%20pacte%20segregacio\\_juny2025\\_cat\\_ok.pdf](https://www.sindic.cat/site/unitFiles/10786/Informe%20pacte%20segregacio_juny2025_cat_ok.pdf)).
- Aliança Educació 360 (2022). *La cara i la creu de la participació extraescolar. Oportunitats i desigualtats educatives* (disponible a: <https://educacio360.cat/app/uploads/2023/10/participacioextraescolarEducacio360.pdf>).
- Diputació de Barcelona (2023). *19a edició del Cercle de comparació intermunicipal d'escoles de música*. Barcelona: Diputació de Barcelona (disponible a: <https://www.diba.cat/documents/d/oel/resultats-19cci-em-2023-ld>).
- Diputació de Barcelona (2024). *Estat de la qüestió de les escoles municipals de música*. Demarcació de Barcelona. Barcelona: Diputació de Barcelona (disponible a: <https://www.diba.cat/ca/web/oel/panels-musica>).
- Diputació de Barcelona (2025a). *L'educació als municipis rurals*. Barcelona: Diputació de Barcelona (Breu Estadístic, 03; disponible a: <https://www.diba.cat/documents/d/oel/breuestadistic-03>).
- Diputació de Barcelona (2025b). *Estudi de l'estat de la qüestió dels consells escolars municipals*. Barcelona: Diputació de Barcelona (Estudis, 4; disponible a: [https://llibreria.diba.cat/cat/llibre/estudi-de-l-estat-de-la-questio-dels-consells-escolars-municipals\\_71686](https://llibreria.diba.cat/cat/llibre/estudi-de-l-estat-de-la-questio-dels-consells-escolars-municipals_71686)).
- Diputació de Barcelona i Fundació Carles Pi i Sunyer (2025). *Panel de polítiques educatives locals, 2024*. Barcelona: Diputació de Barcelona (disponible a: <https://www.diba.cat/documents/d/oel/panel-pel-ed2024>).

## Altres publicacions de la sèrie Educació

---

### Eines

- 1 Observatori de l'educació local. Informe 2016
- 2 La direcció d'Escoles Bressol Municipals. Coneixements i eines clau
- 3 El paper dels ajuntaments en educació en el tombant de la crisi econòmica
- 4 Observatori de l'educació local. Anuari 2017
- 5 La tarificació social a les Escoles Bressol Municipals
- 6 Observatori de l'educació local. Anuari 2018
- 7 La necessitat d'un nou impuls a les polítiques educatives locals després del sotrac de la crisi
- 8 Observatori de l'educació local. Anuari 2019
- 9 Observatori de l'educació local. Anuari 2020 monogràfic COVID-19
- 10 Pautes per a l'articulació d'ecosistemes educatius locals
- 11 Observatori de l'educació local. Anuari 2021
- 12 Observatori de l'educació local. Anuari 2022
- 13 El món local davant la nova llei de la formació professional
14. Observatori de l'educació local. Anuari 2023
15. L'abandonament escolar prematur des de la perspectiva de gènere. On són les noies que abandonen?
16. Observatori de l'educació local. Anuari 2024

17. Guia per a l'elaboració de pactes locals contra la segregació educativa

### Estudis

- 1 Descentralització i municipalització de l'educació als països de l'OCDE
- 2 Acompanyament a l'escolaritat. Pautes per a un model local de referència
3. Els serveis tècnics d'educació dels ajuntaments de la província de Barcelona. Organització general i característiques
4. Estudi de l'estat de la qüestió dels consells escolars municipals

L'Anuari de l'Observatori de l'educació local té com a objectiu oferir una mirada sobre l'estat i l'evolució de l'educació des de la perspectiva municipal, els principals reptes als quals ha de fer front el nostre sistema educatiu i les estratègies desenvolupades des del món local.

L'edició que us presentem inclou articles de reflexió i anàlisi en àmbits com el rol de les oficines municipals d'escolarització en la lluita contra la segregació, el nou Decret d'orientació educativa, experiències municipals en el camp de l'orientació i de l'educació a temps complet, els projectes amb la comunitat a les escoles municipals de música, els consells municipals d'educació o la promoció de la diversitat a les escoles bressol municipals, entre altres.